

115. MEKTUP

۱۱۵- ﴿الْمَكْتُوبُ الْخَامِسَ عَشَرَ وَالْمِائَةَ﴾ : اِلَى الشَّيْخِ عَبْدِ الْحَقِّ الدَّهْلَوِيِّ
فِي بَيَانِ أَنَّ الطَّرِيقَ الَّذِي نَحْنُ فِي صَدَدِ قَطْعِهِ كُلُّهُ سَبْعَةُ أَقْدَامٍ ﴿﴾

﴿ع﴾: وَأَحْسَنُ مَا يُمْلَى حَدِيثُ الْأَحِبَّةِ * اَعْلَمُ أَنَّ الطَّرِيقَ الَّذِي نَحْنُ فِي صَدَدِ قَطْعِهِ سَبْعَةُ أَقْدَامٍ قَدَمَانِ فِي عَالَمِ الْخَلْقِ وَخَمْسَةُ أَقْدَامٍ فِي عَالَمِ الْأَمْرِ فَفِي أَوَّلِ قَدَمٍ تَوْضُعُ فِي عَالَمِ الْأَمْرِ يَظْهَرُ التَّجَلِّيُ الْإِفْعَالِيُّ وَفِي الثَّانِيَةِ التَّجَلِّيُ الصِّفَاتِيُّ وَفِي الثَّلَاثَةِ يَقَعُ الشُّرُوعُ فِي التَّحَلِّيَّاتِ الذَّاتِيَّةِ ثُمَّ وَثَمَ عَلَى تَفَاوُتِ دَرَجَاتِ الْكَمَالَاتِ كَمَا لَا يَخْفَى عَلَى أَرْبَابِهَا كُلِّ ذَلِكَ مَنُوطٌ بِمُتَابَعَةِ سَيِّدِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ عَلَيْهِ مِنَ الصَّلَوَاتِ أَكْمَلُهَا وَمِنَ التَّسْلِيمَاتِ أَفْضَلُهَا وَمَا قِيلَ إِنَّ هَذَا الطَّرِيقَ خَطُوتَانِ فَالْمُرَادُ بِهِمَا عَالَمُ الْخَلْقِ وَعَالَمُ الْأَمْرِ عَلَى سَبِيلِ الْأَجْمَالِ تَسْهِيلاً لِلْأَمْرِ فِي نَظَرِ الطَّالِبِينَ وَحَقِيقَةُ الْأَمْرِ مَا حَقَّقَتْهُ بِتَوْفِيقِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ هَذَا .

TÜRKÇE ANLAMİ

Bu mektup Şeyh Abdulhak Dehlevî'ye¹⁵⁸ yazılmış olup katetmekte olduğumuz *seyr u sülûk*¹⁵⁹ yolunun hepsinin yedi adım olduğunu açıklamaktadır.

¹⁵⁸ Ebû'l-Mecd Abdulhak b. Seyfiddîn b. Sa'dillâh ed-Dihlevî (ö. 1052/1642). 958/1551 yılında Delhi'de seçkin bir Türk ailesinin çocuğu olarak dünyaya geldi. Ataları Buhâra'dan geldiği için Dihlevî Buhârî nisbesiyle de anılır. İlk öğrenimini âlim olan babası Şey Seyfeddin'den yaptı. Daha sonra hocası Muhammed Mukim'den ve Delhi medresesindeki diğer hocalardan islâmî ilimler tahsil etti ve yirmi iki yaşında tahsilini tamamladı.

Babasının arzusuyla Abdulkâdir-i Geylânî'nin torunlarından olan Şeyh Mûsâ b. Hâmid el-Hasenî'ye intisâb etti (985/1577). Babasının ölümünden sonra devrinin önemli bir eğitim ve öğretim merkezi sayılan Ekber Şah'ın sarayına girdi. Sarayın önde gelenlerinin, dindarlığını ve şöhretini kendi şahsî gâyeleri için istismar ettiklerini anlayınca saraydan ayrıldı. Bir süre Hicaz'da ilmi faaliyetlerde bulundu. Daha sonra

"Yazılanların en güzeli dost sözleridir!" (Şiir).

Bilmek gerekir ki; katetmekte olduğumuz yol yedi adımdır. İki adımı *halk âleminde*,¹⁶⁰ beş adım ise *emir âleminde*.¹⁶¹ *Emir âlemine* atılan ilk adımda fiillerle ilgili tecellî, ikinci adımda sıfatlarla ilgili tecellî ortaya çıkar. Üçüncü adımda ise zâtî tecellîler başlar. Ve kemâlât derecelerinin değişik durumlarına göre böylece devam eder. Erbabına da gizli olmayacağı üzere bütün bunların hepsi öncekilerin ve sonrakilerin Efendisi'ne (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem) tâbi olmaya bağlıdır.

Bu yolun iki adımdan ibâret olduğu sözüne gelince bununla kastolunan, *halk âlemi* ve *emir âlemi*dir. Tâliplilere işi kolaylaştırmak için özet olarak böyle denmiştir. İşin hakikati Allah Subhânehû'nun tevfilî ile benim tahkik ettiğidir.

❧ KELİME ANLAMI ❧

115. إِلَى الشَّيْخِ عَبْدِ يَزِيدَ الْمَكْتُوبُ الْخَامِسَ عَشَرَ وَالْمِائَةَ : ١١٥. *Yüz on beşinci mektup* Şeyh Abdülhak Dehlevî'ye yazılmıştır (Neyle alâkâlıdır?) Şunun

tekrar Delhi'ye dönerek burada bir medrese kurdu ve hadis öğretimiyle meşgul oldu. Hükümetin ileri gelen şahsiyetlerini sünneti ihya etmeye ve bid'atları ortadan kaldırmaya teşvik ederek bu konuda çeşitli kitaplar ve risaleler yazdı, dersler ve konferanslar verdi. Bu maksatla halk üzerindeki etkinlikleri tartışmasız olan Hâce Muhammed Bâkî Billah ve Şeyh Ahmed Serhendi (İmam-ı Rabbânî) gibi âlim ve sûfî şahsiyetlerle iş birliği yaptı. Onun tasavvuf konusundaki kanaati şudur: "*Tasavvuf fıkhu muhtaç ancak fıkıh tasavvufa muhtaç değildir. Tasavvuf ne kadar yüce ve değerli olursa olsun fıkıhın faydası daha kapsamlıdır. Kısacası fıkıh ve şer'i'atla amel her şeyden önce gelir*".^{1052/1642} de vefat etti. Eserlerinden bazıları: *Lema'âtu't-Tenkîh fî Şerhi Mişkâtü'l-Mesâbil*, *Mâ Sebebe bi's-Sunne fî Eyyâmî's-Sene*, *Tarîku'l-İfâde*, *Miftâhu'l-Futûh*, *Tahsilü'l-Ta'arruf fî Ma'rifet'i'l-Fıkhi ve'l-Tasavvuf*. Ülkemizde pek tanınmayan bu değerli âlimin hayatı ile ilgili daha geniş bilgi için bkz: T.D.V. İslâm Ansiklopedisi, IX. 291-293.

¹⁵⁹ *Seyr u sülûk*: bkz. C. 1, Mektup 71, dipnot.

¹⁶⁰ Âlem-i halk: Sebebe bağlı olarak vücûda gelen âlemdir. Şehâdet âleminin karşılığı olarak da kullanılır. (Dr. Abdu'l-Mun'im el-Hafeni, Mu'cemu mustalahâtî's-Sûfiyye, s. 181, Dâru'l-Mesîra, 1987 Beyrut) Feclekler, unsurlar ve maddî şeyler halk âlemi (âlem-i halk)ndendir. Ayrıca bkz. C.1, Mektup 58'deki ilgili dipnot.

¹⁶¹ Bir sebebe bağlı olmaksızın Hakk'dan meydana gelen âlemdir. Melekûtun karşılığı olarak da kullanılır. (Dr. Abdu'l-Mun'im el-Hafeni, Mu'cemu mustalahâtî's-Sûfiyye, s. 181, Dâru'l-Mesîra, 1987 Beyrut) Akıl, ruh ve nefis emir âleminde. Ayrıca bkz. C.1, Mektup 58 de ki ilgili dipnot.

